

the first two years of life. The first year of life is the most critical period for the development of the brain.

The second year of life is the most critical period for the development of the brain.

The third year of life is the most critical period for the development of the brain.

The fourth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The fifth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The sixth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The seventh year of life is the most critical period for the development of the brain.

The eighth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The ninth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The tenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The eleventh year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twelfth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The thirteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The fourteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The fifteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The sixteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The seventeenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The eighteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The nineteenth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twentieth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-first year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-second year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-third year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-fourth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-fifth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-sixth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-seventh year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-eighth year of life is the most critical period for the development of the brain.

The twenty-ninth year of life is the most critical period for the development of the brain.

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI
Stepançikovo Köyü ve Sakinleri

© 2008 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2008-2013, İstanbul (3 baskı)

© 2015 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 2. BASIM
2015-2020, İstanbul (3 baskı)

Село Степанчиково и его Обитатели

İletişim Yayınları 1305 • İletişim Klasikleri 39
ISBN-13: 978-975-05-3538-3

© 2023 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 3. BASIM
1. Baskı 2023, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAKTAKİ RESİM Erdvard Munch, “Kragere’da Bir Sokak”, 1910-1911

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Beyza Altay, Ümran Küçükislamoğlu

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI

Stepançikovo Köyü ve Sakinleri

Село Степанчиково и его Обитатели

RUSÇADAN ÇEVİREN

Ergin Altay

D.S. MİRSKY'NİN ÖNSÖZÜYLE

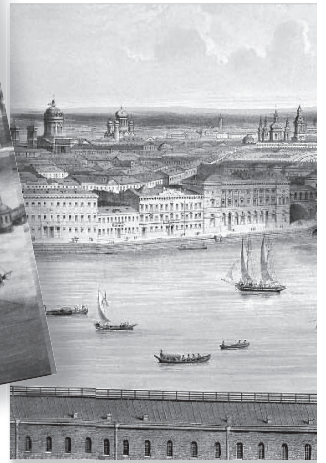
FYODOR MIHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI doktor bir babanın oğlu olarak, 11 Kasım 1821'de Moskova'da doğdu. Çocukluğunu Moskova'daki Marya Hastanesi'nin bir lojmanında, zorba ve alkolik bir baba ile hasta bir anne arasında geçirdi. Küçük yaştan itibaren edebiyatla ilgilenmeye başladı ve Puşkin, Goethe, Cervantes gibi yazarlarla tanıştı. 1837'de annesini kaybetti ve ertesi yıl St. Petersburg'daki Askeri Mühendislik Okulu'na gönderildi. Babasının ani ve şüpheli ölüm haberini burada aldı. Bu kayıp üzerine bunalıma giren Dostoyevski, 1839 yılında ilk sara nöbetini geçirdi. 1844'te edebiyatla daha yakından ilgilenebilmek için askerlik mesleğinden istifa etti. 1846'da ilk romanı *İnsancıklar* yayımlandı ve edebiyat çevrelerinde büyük ilgiyle karşılandı. Ne var ki ardından gelen çalışmaları *Öteki* (1846), *Ev Sahibesi* (1847), *Beyaz Gece* (1848) aynı başarıyı sağlayamadı ve ilk romanında kendisine destek veren ünlü eleştirmen Belinski'nin alaylarına hedef oldu. Aşırı duyarlı ve sinirli bir kişiliğe sahip olan Dostoyevski bunun üzerine ruhsal çöküntü yaşayarak hastalandı. 1849'da Çar I. Nikola'nın baskıcı yönetimine karşı faaliyetlerinden dolayı tutuklandı ve ölüm cezasına çarptırıldı. İnfazın uygulanmasına dakikalar kala, cezası Sibiry'a'da dört yıl kürek mahkûmiyetine çevrildi. Hapiste okumasına izin verilen tek eser *İnci*'di. Bu süre boyunca etrafını kuşatan, horlanan ve ezilen kesimi yakından tanıma fırsatı buldu. 1854'te serbest bırakıldıktan sonra Semiapatinsk'te zorunlu kışa hizmetine gönderildi ve subaylığa kadar yükseldi. 1857'de yoksul ve dul Marya Dimitriyevna İsayeva ile kendisine mutluluk getirmeyen bir evlilik yaptı. Edebiyata dönüşü *Amca'nın Rüyası* (1859) isimli, mizah öğeleri barındıran Gogolvari öyküyle oldu. Aynı yıl yayımladığı kısa romanı *Stepançikovo Köyü ve Sakinleri* (1859) de istediği ilgiyi görmedi. 1860'ta tefrika edilen ve toplum dışına itilmiş kişilerin anlatıldığı *Ölü Bir Evden Hatıralar* ile kendini edebiyat çevrelerine tekrar kabul ettirdi. Tolstoy ve Turgenev'in övdüğü eser Sibiry'a'daki mahkûmiyetinden derin izler taşıyordu. 1861'de ağabeyiyle birlikte *Vremya* (Zaman) adlı dergiyi çıkarmaya başladı. Bu dergide Batı karşıtı Slavcı düşüncelerini savunduğu tartışma yazıları yayımlandı. Ardından, eleştirmenlerin sert tepkilerine sebep olan fakat okur tarafından beğeniyle karşılanan *Ezilmiş ve Aşağılanmışlar* yayımlandı. Yoğun çalışma temposu nedeniyle sağlığı bozulan Dostoyevski, doktorunun tavsiyesi üzerine 1862'de hayalini kurduğu Avrupa seyahatine çıktı. Fransa, İngiltere ve İtalya'yı kapsayan bu kısa gezinin ardından, 1863'te Batı kültürünü eleştirdiği *Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları*'ni kaleme aldı. Aynı yıl yayımlanan bir yazı sebebiyle dergisi kapatılınca yeniden mali krize sürüklendi. Maddi sıkıntılarından kurtulma umuduyla Almanya, Wiesbaden'e kumar oynamaya ve bir süredir ilişki yaşadığı Polina Suslova ile buluşmaya gitti. Birkaç yıl sonra yayımladığı *Kumarbaz* bu dönemde yaşadığı büyük yıkımları anlatır. 1864'te Rusya'ya döndükten sonra ağabeyiyle *Epoha* (Çağ) adında yeni bir dergi çıkardı ve *Yeraltından Notlar*'i burada tefrika etmeye başladı. Aynı yıl kansını ve ağabeyini kaybetti. Bunu izleyen on yıl boyunca, Dostoyevski art arda *Suç ve Ceza* (1866), *Kumarbaz* (1867), *Budala* (1868), *Cinler* (1872), *Delikanlı* (1875) gibi başyapıtlarını kaleme aldı. Sürekli borç baskısı altında yaşayan ve alacaklıları tarafından sıkıştırılan yazar, daha hızlı çalışmak için işe aldığı yirmi yaşındaki sekreteri Anna Grigoriyevna Snitkina'yla, kansının ölümlünden üç yıl sonra, 1867'de evlendi. Bu evlilikten doğan kızı üç aylıkken ölünce derin bir sarsıntı yaşadı ve deliliğin eşğine kadar sürüklendi. Bu dönemde yoksulluk, sara nöbetleri ve kumar tutkusuyula boğuştu. 1874'te solunum yetmezliği tedavisi için bir süreliğine Almanya'ya gitti. 1880'de Puşkin anıtının açılışında konuşma yapmak üzere Moskova'ya davet edildi; konuşması hem halk üzerinde hem de edebiyat çevrelerinde büyük yankı uyandırdı. Yazarlık hayatı boyunca işlediği önemli temaları bir araya getirdiği *Karamazov Kardeşleri* ölümüne üç ay kala tamamladı. Dostoyevski 9 Şubat 1881'de St. Petersburg'da hayatını kaybetti. Kalabaklı bir halk kitlesinin katıldığı cenaze töreninin ardından, Tihvin Mezarlığı'na defnedildi.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	11
ÖNSÖZ	
1849 SONRASINDA DOSTOYEVSKİ / D.S. MİRSKY	23

Stepançikovo Köyü ve Sakinleri

<i>Birinci Bölüm</i>	41
<i>İkinci ve Son Bölüm</i>	211

Birinci Bölüm

I GİRİŞ

Dayım Albay Yegor İlyiç Rostanev emekliye ayrıldıktan sonra, kendisine miras kalan Stepançikovo Köyü'ne yerleşmiş, orada, ömrünü malikânesinde geçirmiş atadan bir toprak sahibi gibi yaşamaya başlamıştı. Kesinlikle her şeyi hoşnutlukla karşılayan, her şeye alışverişen insanlar vardır. Emekli albay da bunlardandı. Ondan daha uysal, her şeye boyun eğen bir insan düşünmek bile güçtür. Tutup ondan –şöyle birazcık ciddi bir tavırla– birini omzuna alıp iki versta uzakta bir yere taşımamasını isteyecek olsalar taşırdı sanırım. Bir kez istemekle her şeyini vermeye, ilk isteyenle, handiyse sırtındaki son gömleğini ortak kullanmaya hazır olacak derecede iyi yürekliydi. Babayığit bir dış görünüşü vardı: Uzun boylu, iri yapılıydı. Yanakları al al, dişleri –fildişi gibi– bembeyazdı. Uzun bıyığı koyu kıızıydı. Sesi gürdü, çın çın öterdi kahkahaları. Konuşması kesik kesik, çabuktu. Emekliye ayrıldığında kırk yaşlarındaydı. Aşağı yukarı on altı yaşında girdiği hafif süvaride geçmişti ömrü. Çok genç yaşta evlenmişti, karısını çılgınca seviyordu. Ama ölmüştü karısı, dayımın yüreğinde silinmez, soylu bir anı bırakarak... Sonunda

Stepaňıkovo Köyü kendisine miras kalınca –böylelikle altı yüz köleye ulaşmıştı varlığı– görevden ayrılmış, yukarıda söylediğim gibi, çocuklarıyla –sekiz yaşında olan Ilyuşa ile (onu doğururken ölmüştü annesi) on beş yaşlarında genç bir kız olan, annesinin ölümünden sonra Moskova’da bir pansiyona verdiği büyük kızı Saşa ile– köye yerleşmişti. Ama çok geçmeden Nuh’un Gemisi’ne dönmüştü dayımın evi. Bakın neler oldu:

O mirasa konup da emekliye ayrıldığı günlerde, ikinci evliliğini on altı yıl önce, dayım asteğmenken yapan general karısı anneciği de dul kalmıştı. Annesi, ilk kocası öldükten sonra General Krahotkin ile (evlenmeyi oğlu düşündüğü sıralar) evlenmişti. Anneciği, evlenmesi için istediği anne onayını uzun süre vermemişti dayıma. Ağlayıp sızlamış, oğlunu bencillikle, nankörlükle, saygısızlıkla suçlayıp durmuştu. Dayımın iki yüz elli kölelik varlığının, ailesini (yani –çevresindeki asalaklarıyla, finolarıyla, fifierleriyle, Çin kedileriyle vb.– sevgili annesinin) geçindirmeye zaten yetmediğini söylüyordu. Bu sitemlerin, azarlamaların, sızlanmaların arasında (oğlundan önce) evlenivermişti. Kırk iki yaşındaydı o zamanlar. Gelgelelim bunda da zavallı dayımı suçlayacak bir neden bulmuştu. Generalle sadece ihtiyarlığında kendisine bir sığınak edinmek, saygısız bencilin, oğlunun, bağışlanamayacak bir küstahlığa kalkışmakla –bir yuva kurmaktı dayımın bu küstahlığı– ondan esirgediği sığınağı edinmek için evlendiğini söylüyordu önüne gelene.

Görünüşte öylesine akli başında bir insana benzeyen rahmetli General Krahotkin’i kırk ikilik bir dulla evlenmeye iten gerçek nedeni hiçbir zaman öğrenemedim. Kadının paralı olduğunu sanmış olsa gerek. Ona düpedüz bir bakıcının gerektiğini, zira sonraları, ihtiyarlığında onu her yandan saran hastalıkları daha o zamandan sezindiğini düşünenler de vardı. Bilinen tek şey şu: Evlilikleri süresince hiç de derin bir saygı beslememişti karısına general. Her fırsatta alay etmişti onunla. Tuhaf bir insandı. Yarım yamalak bir öğrenim görmüştü, ama oldukça zekiydi. Ayırmadan herkesi küçümserdi. Prensip diye bir takıntısı yoktu. Herkesle, her şeyle alay ederdi. Yaşlanınca da düzenli, iyi sayılamayacak yaşayışı sonucu hastalıkları yüzünden huy-

suz, sınırlı, acımasız bir ihtiyar olmuştu. Görevinde başarılıydı. Ne var ki, “tatsız bir olay” nedeniyle pek uygunsuz bir biçimde –mahkemede yakayı güç kurtararak, emekli aylığından da yoksun kalarak– emekliye ayrılmak zorunda kalmıştı. Bu iyice huysuzlaştırmıştı onu. Malı mülkü hemen hiç olmadığı, sayıları yüzü bulan köleleri yoksulluk içinde kıvrandığı halde, emekliye ayrılınca yan gelip yattı general. Günlerini, tam on iki yılını, geçiminin neyle sağlandığını, ona kimin baktığını kendisine dert edinmeden geçirdi. Oysa bu arada yaşamın her türlü hazzını tatmak da istiyor, giderlerini kısımaya yanaşmıyor, özel kupa arabasını satmıyordu. Çok geçmeden ayakları tutmaz oldu. Ömrünün son on yılını, ondan en yakası açılmadık küfürlerden başka bir şey işitmemiş, boylu boslu iki uşağın, gerektiğinde bir yerden bir yere ittiği tekerlekli sandalyesinde geçirdi. Kupa arabasının, uşakların, tekerlekli sandalyenin masraflarını generalin karısının saygısız oğlu –çiftliğini, üst üste ipotek ettirerek, en zorunlu gereksinimlerinden kısarak, o zamanki durumuna göre hemen hemen hiç ödeyemeyeceği borçlara girerek– karşılıyordu. Ama bencil adından, nankör evlat adından kurtulamamıştı gene de. Dayım o denli temiz yürekliydi ki, bencil bir insan olduğuna kendi de inanmıştı sonunda. Bu yüzden kendisini cezalandırmak için, bencillikten kurtulmak için giderek daha çok para yollamaya başlamıştı annesine. General karısı tapıyordu kocasına. Aslında en çok hoşlandığı da onun bir general, kendisinin de onun sayesinde general karısı olmasıydı.

Evde general karısının –kocasının varlığıyla yokluğu belli değilken– çevresindeki asalakların, kent dedikoducularının, finoların arasında parlak bir yaşam sürdürdüğü ayrı bir bölümü vardı. Küçük kentin önde gelenlerindendi general karısı. Dedikodular; vaftiz analığına, nikâh analığına çağrılmalar, ufak ufak oynanan *prejefans*'lar,¹ genel olarak da, general karısı olduğu için kendisine gösterilen saygı, evdeki sıkıntıların silip atmaya yetiyordu. Kentin laf taşıyıcıları her gün uğrarlardı ona. Her yerde, her zaman baş köşe onundu. Sözün kısası, generallik sıfatından yararlanabildiğince yararlanıyordu. General, karısının

1 Üç dört kişinin otuz iki kâğıtla oynadığı bir kâğıt oyunu.

hiçbir şeyine karışmıyordu. Öte yandan, başkalarının yanında insafsızca alay ediyordu onunla. Sözelimi, böyle “kilise ekmeçisi” bir kadınla neden evlendiğini soruyordu. İtiraz edemiyordu ona kimse. Tanıdıkları yavaş yavaş uzaklaşmışlardı. Oysa gerekliydi onun için toplum: Çene çalmayı, hafiften tartışmayı sever; karşısında onu dinleyen birinin oturmasını isterdi. Eski liberal düşüncelilerden, tanrıtanımazlardandı. Bu yüzden göksel şeylerden söz etmeyi de severdi.

Ne var ki, küçük N... kentinin dinleyicileri göksel şeylere pek ilgi duymuyorlardı. Giderek daha seyrek ziyaretine gelmeye başlamışlardı. Aile arasında *vist-preferans* oynamayı deniyorlardı. Ama her oyunun sonunda sinir krizi geliyordu generale. Öyle ki, karısı da, evde asalak geçinen sığıntılar da dehşete kapılıyor; mum yakıyor, dualar okuyor, bakla falı, kâğıt falı bakıyor, cezaevinde ekmeğe dağıtıyorlar; yeni bir *vist-preferans* partisi kuracakları, yaptıkları her yanlışlık yüzünden azar, küfür işitecekleri, handiyse dayak yiyecekleri öğlen sonrası saatini korkuyla beklemeye başlıyorlardı. Bir şey hoşuna gitmediği zaman hiç kimseden çekinmezdi general. Görgüsüz bir kadın gibi ciyak ciyak bağırmaya, bir arabacı gibi ağzına geleni söylemeye başlar, bazen kâğıtları parça parça edip yere fırlattıktan, oyun arkadaşlarını kovduktan sonra can sıkıntısından, öfkesinden ağlamaya bile başlardı. Hem bütün bunların nedeni çoğu zaman, dokuzlu yerine atılan bir vale olurdu. Gözleri zayıfladığı için son zamanlarda bir okumacıya gereksinimi olmuştu. Foma Fomiç Opiskin de o zaman çıkmıştı ortaya.

Ne yalan söyleyeyim, öykümün bu yeni kişisini biraz törenli anlatmaya başladım. Hiç kuşkusuz, öykümün en önemli kişilerinden birisidir. Okuyucunun dikkatine ne denli değdiğini anlatmayacağım burada: Bu konuda okuyucunun kendisinin karar vermesi daha yerinde olur.

Foma Fomiç, General Krahotkin’in evine boğaz tokluğuna – ne daha çok, ne daha az– çalışan bir sığıntı olarak girmişti. Ortaya nereden çıktığı, bilinmezliğin karanlığıyla örtülüdür. Bununla birlikte, bazı araştırmalar yaptım. Dikkate değer bu insanın geçmişiyle ilgili ufak tefek bilgiler edindim. Bir zaman-

lar, bir yerde devlet hizmetinde çalıştığını, başka bir yerde – kuşkusuz– “doğruluğu yüzünden” çok çektiğini söylüyorlardı. Bir zamanlar Moskova’da edebiyatla ilgilendiğini söyleyenler de vardı. Şaşılacak bir şey değil bu: Foma Fomiç’in kara cahilliği, onun edebiyat alanındaki başarısını engelleyemezdi kuşkusuz. Ama şu biliniyordu kesinlikle: Hiçbir yerde dikiş tutturamamıştı Foma. Sonunda, çile doldurmak için, okumacı olarak generalin yanına girmek zorunda kalmıştı. Generalin evinde yediği bir lokma ekmek için katlanmadığı hakaret yoktu. Doğrusu, sonraları, generalin ölümünden sonra Foma hiç beklenmedik bir biçimde, ansızın önemli, olağanüstü bir kişilik olunca, soytarlığı kabullenirken kendini yüce gönüllülükle dostluğa adadığını, generalin onun velinimetini olduğunu, generalin büyük, anlaşılmamış bir insan olduğunu birçok kez söylemişti bize. Ruhunun en değerli, en gizli sırlarını yalnız ona, Foma’ya açarmış general. Generalin isteğiyle yabancı hayvanların taklidini yapması, kılıktan kılığa girmesi sadece hastalıklardan bunalan zavallı bir dostun acılarını hafifletmek, onu eğlendirmek içinmiş. Ancak, Foma Fomiç’in bu konudaki sözleri hayli kuşku götürür. Öte yandan, aynı Foma Fomiç’in, soytarıken, general evinin kadınlar bölümünde bambaşka bir durumu vardı. Bu durumu kendisine nasıl sağladığını, bu gibi işlerde uzman olmayanların anlaması güçtür.

General karısının mistik bir saygısı vardı ona. Nereden geliyordu bu saygı, bilinmiyor. General evinin kadınlar bölümünde bir zaman sonra bazı meraklı hanımların tumarhanelerde ziyaret ettikleri bilge kişilerin, kâhinlerin uyandırdıkları etkiyi andıran bir etki uyandırmıştı. Yüksek sesle din kitapları okuyor, Hıristiyanlığın erdemlerinden gözyaşları dökerek söz ediyor, hayatını, yaptığı büyük işleri anlatıyor, öğlen ayınlarına hatta sabaha karşı ayınlarına gidiyor, bazı kehanetlerde bulunuyor, özellikle düş yorumlamasını pek iyi beceriyor, tanıdık insanları ustalıkla eleştiriyordu. General arka odalarda neler olup bittiğini sezinliyor, sığıntısını daha acımasız eziyordu. Ne var ki Foma’nın çektikleri, general karısıyla çevresindekilerin ona olan saygısını daha da güçlendiriyordu.